

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет української й іноземної філології та журналістики

Кафедра англійської мови та методики її викладання

КОНЦЕПТ РІЗДВО В СУЧАСНИХ АМЕРИКАНСЬКИХ
КІНОФІЛЬМАХ

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка 441 групи

Спеціальності 014.02

Освітньо-професійної програми
«Середня освіта (мова і література
англійська, російська)»

Ільєнко Аріна Сергіївна

Керівниця: док. пед. наук, професорка

Заболотська Ольга Олександрівна

Рецензент: канд. пед. наук, доцентка

Кострубіна Ольга Валеріївна

Херсон – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичне підґрунтя вивчення концепту та кінодискурсу..	5
1.1. Тлумачення поняття «концепт» в сучасній лінгвістиці та його типологія	5
2.2. Кінодискурс та кінодіалог	6
РОЗДІЛ 2. Репрезентація концепту різдво в американському кінодискурсі	9
2.1. Номінативне поле концепту РІЗДВО	9
2.2. Вербалізація концепту РІЗДВО в американському фільмі « <i>Christmas Reservations</i> »	11
2.3. Об’єктивація концепту РІЗДВО в сучасному кінофільмі « <i>A Christmas Princess</i> »	18
2.4. Імплікація концепту РІЗДВО в американській кінострічці « <i>Dear Christmas</i> »	22
ВИСНОВКИ	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	29

ВСТУП

Актуальність дослідження полягає в тому, що проблема взаємодії мови і мислення залишається актуальною протягом багатьох десятиліть. І без сумніву особливості мислення обумовлені в тій чи іншій мірі національним характером мовної особистості. На сьогоднішній день концепт РІЗДВО є актуальним для вивчення в різних сферах, зокрема у американському кінодискурсі, так як сучасний американський кінематограф має домінуючу позицію за силою впливу на глядацьку аудиторію. Людям зараз набагато легше сприймати фільм аудіовізуально, ніж виділяти час і сили на читання книги. Таким чином, вся інформація, яка раніше передавалася через друковані тексти, на сьогоднішній день все частіше набуває кінематографічної форми.

Концепт вивчали такі вітчизняні вчені як А. Приходько, О. Воробйова, а також такі зарубіжні вчені: Дж. Лакофф, Е. Рош, П. Гарденфорс, Р.Лангакер, О. Кубрякова та інші. Вивченням кінодискурсу займались Т. Крисанова, Дж. Вайлфюер, Я. Андруцопулос та інші.

Мета нашої роботи полягає у визначенні засобів вербалізації концепту РІЗДВО у сучасних американських фільмах.

Поставленій меті відповідають такі **завдання**:

1. Охарактеризувати поняття «концепт» та його типологію у сучасній лінгвістиці.
2. Розглянути поняття «кінодискурс» та «кінодіалог».
3. Визначити номінативне поле концепту РІЗДВО.
4. Виявити засоби вербалізації концепту РІЗДВО в сучасних американських кінострічках.

Об'єкт дослідження – концепт в сучасному американському кінодискурсі.

Предметом дослідження є засоби вербалізації концепту РІЗДВО у сучасних американських фільмах.

Матеріалом дослідження стали такі сучасні американські фільми: «*Christmas Reservations*», «*A Christmas Princess*» і «*Dear Christmas*».

Новизна роботи полягає у визначенні засобів репрезентації концепту РІЗДВО у сучасних американських кінострічках, зокрема «*Christmas Reservations*», «*A Christmas Princess*» і «*Dear Christmas*».

Мета роботи та її завдання потребували застосування **методів дослідження**: семантичного аналізу (для визначення складових номінативного поля концепту РІЗДВО), концептуального аналізу (для вилучення концептуальних метафоричних схем), інтерпретаційно-текстового аналізу (для вилучення імпліцитних смислів, що вербалізують концепт РІЗДВО у певних контекстах).

Структура дипломної роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДРУНТЯ ВИВЧЕННЯ КОНЦЕПТУ ТА КІНОДИСКУРСУ

1.1. Глумачення поняття «концепт» в сучасній лінгвістиці та його типологія

Когнітивістика займається вивченням того, як пов'язані мова та людська свідомість. Вчені-когнітивісти стверджують, що в мові відображаються людські уявлення і знання про світ, які знайомі кожному носієві мови. Саме ці уявлення називаються **концептами**. Концепт є одним з самих неоднозначних термінів у сучасній когнітивній лінгвістиці. І хоча він часто виражається конкретним словом, не можна плутати поняття та концепт [12, с.98].

Поняття називає конкретне явище чи річ, а концепт включає в себе всі культурні уявлення та асоціації народу, пов'язані з ним. Людина приймає концепт через відчуття або через інтуїцію. Часто вона знає концепт, але ніколи не бачила його вираження, наприклад, ЛЮБОВ. А іноді людині, щоб зрозуміти концепт, треба його пережити, наприклад, РАДІСТЬ. [12, с.99]. Концептами можна назвати образи, що виникають у свідомості кожного носія мови, коли він чує або використовує найбільш важливі слова для культури, тобто ті, без яких вона не може існувати. Наприклад, для культури англійських країн характерні такі концепти, як HOME, FREEDOM [17, с.22].

Також концепти можна назвати найважливішими знаннями про світ, якими ми користуємося несвідомо. Звичайно, існують загальнолюдські

уявлення про те, що добре, а що погано, і якою повинна бути людина. Але в різних культурах навіть вони трішки відрізняються. Якщо порівнювати концепти різних культур, ми зможемо сказати, чому історично вони розвивались саме так, що між ними є спільним, а що різним [20]. Тому концепти лежать і в основі формування категорій, якими оперує людська свідомість [19].

Концепт можна розглядати спираючись на його семантику, прагматику та структуру. Концепти можна поділити на універсальні та специфічні, регулятивні та нерегулятивні, параметричні та непараметричні [12, с.98]. Концепт має польову модель: ядро і периферію. До ядра відносяться шари з найбільшою чуттєво-наочною конкретністю, найбільш яскраві образи, а більш абстрактні шари складають периферію концепту.

Концепт є нематеріальним поняттям, і він не має однозначного тлумачення в науці. Представники когнітивної лінгвістики зазначають, що концепт належить до свідомості людини [11].

Отже, аналіз теорії концепту дав нам можливість визначити його ознаки. Усі концепти утворюються в свідомості людини, концепт включає в себе національно-культурну специфіку, він вербалізується мовними засобами та сприймається людиною через відчуття або інтуїцію.

2.2. Кінодискурс та кінодіалог

Сучасний кінематограф має домінуючу позицію за силою впливу на глядацьку аудиторію. Людям зараз набагато легше сприймати фільм аудіовізуально, ніж виділяти час і сили на прочитання книги. Таким чином,

вся інформація яка раніше передавалася через друковані тексти, на сьогоднішній день все частіше набуває кінематографічної форми.

Кінодікурс здатний передавати величезну кількість інформації за відносно невеликий проміжок часу, тобто є інформаційно насиченим дискурсом. Цей тип дискурсу створюється великою кількістю авторів: режисер, сценаристи, композитор, оператор. Вплив на процес виробництва фільму надає продюсер, виконавчий директор та інші особи, що ведуть зйомки того чи іншого сценарію, які схвалюють кандидатури акторів [4, с.71].

Кінодікурс виражається за допомогою вербальних знаків відповідно до задуму колективного автора, він зафіксований на матеріальному носії і призначений для відтворення на екрані. Він пов'язаний з візуальними компонентами: жестикуляцією, мімікою, пантомімікою, а також тембром голосу, його діапазоном і тональністю, паузами, покашлюванням, плачем, сміхом, темпом. Усі ці засоби в усному дискурсі посилюють вплив на реципієнта, підвищують лаконічність, і експресивність тексту [13, с.14].

У кінодікурсі глядач активно бере участь у створенні сенсу, тобто є активною, а не пасивною стороною. Кінодікурс відкритий для пізнання і допускає велику кількість інтерпретацій.

Лінгвісти, що займаються дослідженнями кінодікурса (Т. Крисанова, О. Зарецька, Є. Колодіна, С. Зайченко), говорять про його зв'язки з такими поняттями **як кіносценарій, кінотекст і кінодіалог.**

Поняття «кінодікурс» і «кіносценарій» не є тожними. Кіносценарій може бути кілька, і лише один потім перетворюється в фільм, також сценарій містить вказівки, що стосуються змісту реплік, гри акторів. Інформація, яка в сценаріях передається вербально, в готовому кінодікурсі виражається візуально.

Під **кінотекстом** розуміють створене колективним автором і записане на матеріальному носії повідомлення, яке характеризується цілісністю і завершеністю, передається за допомогою вербальних і невербальних знаків і сприймається глядачами в аудіовізуальній формі.

Також важливим компонентом кінодискурсу є **кінодіалог**, який крім розгортання сюжету виконує цілий ряд функцій у дискурсі кінофільму. В першу чергу, він вибудовує образ героїв і стосунки між ними, а також служить засобом розкриття характерів. У діалозі будь-яке слово має бути сказано так, щоб воно було почуте і зрозуміле не тільки тим персонажем, до якого звертаються з промовою, а й глядачем [8, с.99].

Отже, кінодискурс є інформаційно насиченим дискурсом, він створюється засобами кіномови на основі кіносценарію, з урахуванням літературних творів, за якими був написаний сценарій або знятий кінофільм. Структурні елементи кінодискурса формують ієрархічну послідовність: «кіносценарій», «кінотекст», «кінодіалог».

РОЗДІЛ 2

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КОНЦЕПТУ РІЗДВО В АМЕРИКАНСЬКОМУ КІНОДИСКУРСІ

2.1. Номінативне поле концепту РІЗДВО

Як і у всі часи Різдво – найпопулярніше свято в США. Взагалі **Різдво** – це свято, присвячене народженню Ісуса Христа, що відзначається 7 січня, а католиками 25 грудня.

Лексема *christmas*, за допомогою якої концепт **РІЗДВО** вербалізується в англійській мові, утворена з двох слів *Christ's* і *Mass*, від грецького *Christos* і латинського *massa* (the holy mass).

Варто відзначити, що слово *Christmas* в англійській мові є моносемічним, тобто несе в собі лише одне значення - свято Різдва. Визначення, які дають словники, дуже схожі:

Christmas is

- «*the period just before and after 25 December, a Christian holy day that celebrates the birth of Jesus Christ.*» [15]
- «*the annual Christian festival celebrating Christ's birth, held on 25 December in the Western Church.*» [25]
- «*the period of time around 25 December 25, the day when Christians celebrate Christ's birthday.*» [22]
- «*the period just before and just after this.*» [23]

Як можна бачити з цих визначень, всі дефініції несуть в собі одну ідею: **Різдво** – це релігійне свято, яке щороку відзначається 25 грудня католиками по всьому світу і метою святкування є народження Ісуса Христа. Тільки в

словнику *Longman. Language and Culture Christmas* має крім значення свята й інше значення: **Різдво** – це цілий період до і після 25 грудня [23].

За класифікацією А. Приходька РІЗДВО – це концепт культурно-специфічного порядку, ритуального підтипу [12, с.95].

Концепт РІЗДВО в англійській лінгвокультурі представлений лексемами, що утворюють ядро номінативного поля досліджуваного концепту: *Christmas, Christmastide, Birth, Christmastime, Nativity, Christmas Day, Noel*. Зміст, представлений в дефініціях, актуалізує основні значення:

- християнство,
- народження,
- шанування пам'яті,
- свято,
- пору року.

Треба відзначити, що список лексем, стійких поєднань, які входять у номінативне поле концепту РІЗДВО, є дуже великим і залишається відкритим. Наприклад:

СВЯТКУВАННЯ: *Advent, Christmas Day, holy day, Christmas Eve, holy night, Christmas present.*

ПЕРСОНАЛІЇ: *Jesus, Jesus Christ, Joseph, Mary, shepherd, angels.*

КОЛЬОРИ: *red, gold, green, white.*

ДЕКОРАЦІЇ/ПРИКРАСИ: *Christmas tree, candles, jingle bells.*

РОЗВАГИ: *Christmas play, feast, Christmas carol.*

ПОДАРУНКИ: *gift, gift box, give and receive.*

СТРАВИ: *cranberry sauce, candy cane, gingerbread house, turkey, mince pie, eggnog.*

ВІТАННЯ: *Christmas wish, Christmas card, greetings.*

ДИВА: *Christmas miracle, believe, bless, worship.*

Отже, у ході дослідження понятійного компонента концепту РІЗДВО був проведений етимологічний аналіз слова. Під час дефініційного аналізу ми виявили, що слово *Christmas* є моносемічним і несе в собі значення свята. Також ми визначили ряд лексем та стійких поєднань, що становлять номінативне поле концепту РІЗДВО.

2.2. Вербалізація концепту РІЗДВО в американському фільмі «*Christmas Reservations*»

Сюжетом мелодрами «*Christmas Reservations*» є історія про Холлі Андерсон, яка працює координатором заходів на мальовничому гірськолижному курорті *Treeline*, яким володіє її літній батько Том. Напередодні Різдва наплив відвідувачів настільки великий, що жінка насилу справляється зі своїми обов'язками, усвідомлено позбавляючи себе свята. Вона допомагає закоханим парам зміцнювати їхні союзи, в той час як сама залишається самотньою і нещасною. Коли серед клієнтів несподівано з'являється Кевін, її самотній старий друг з коледжу, який приїхав на відпочинок з двома дітьми і Холлі вирішує дати коханню ще один шанс.

Усі події відбуваються на курорті *Treeline Resort*, який є особливим – тут зустрічаються, одружуються і навіть народжуються:

*«Anyone who ever stays at the **Treeline Resort** will tell you it's always been special. All kinds of people meet here. It's where my mom and dad met. It's where they got married. I was actually born here» [31].*

Головна героїня Холлі тільки спостерігає, як закохані пари насолоджуються відпочинком, коли вона сама розчарувалась у справжньому коханні:

*«Now I work as the events coordinator with my dad. I help him manage the lodge. And some people, like me, have other reservations. **Reservations about love. I checked out of that room a long time ago and somehow lost the key**» [31].*

Цей вислів має імпліцитний смисл і дає ключ до розуміння того, що відбувається в душі Холлі.

Вся атмосфера, яка панує у готелі, пронизана святковими мотивами Різдва. Кожного року напередодні свята людина у костюмі Санти спускається з гори на лижах:

*Holly: «Hey, Dad, did you remember to confirm **the Santa Claus to ski down the mountain on Christmas Eve?**» [31].*

Her father: «How could I forget a thing like that?» [31].

Гості, які приїжджають на курорт, захоплюються тим, що відбувається навколо: змагання із сніговиків, приготування імбирних будиночків, гра у сніжки:

The guest: «This is so exciting. They do everything here. Dadi, look, there's a snowman contest, building a gingerbread house. Wreath-making. Santa skis down the mountain on Christmas Eve. I know you didn't want to come here, but look how much fun it's going to be.» [31].

Всередині будівлі кімнати прикрашені у святковому стилі (25 «лускунчиків»):

*The guest: «I just love how you've decorated. I think I counted **25 nutcrackers in this room.**» [31].*

*Holly`s father: «Uh-uh, **26**» [31].*

Гостям пропонують різдвяний квіз (інтерактивна гра з питаннями про Різдво, той хто знає відповідь, має подзвонити у різдвяний дзвіночок). Це дійство створює дуже теплу та дружню атмосферу серед присутніх:

*«Welcome, ladies and gentlemen, to **Christmas Trivia**. Are you ready to rumble? Okay, all right, so each question is worth ten points. The first person to get ten right wins. So just make sure you ring your little **Christmas bell**, okay? All right, here we go.» [31].*

У холі знаходиться різдвяний пазл, збираючи який новий гість знаходить собі друга:

*The guest: «What is this **puzzle**?» [31].*

*Holly: «Oh, it's for the guests. Sit down, **make some new friends** and try to figure out the puzzle together.» [31].*

The guest: «Why?» [31].

Holly: «It's supposed to be fun.» [31].

Актуалізують концепт РІЗДВО лексеми *a snowman contest, nutcrackers, a gingerbread house, wreath-making, Christmas Trivia, Christmas bell, puzzle*, що лежать в основі осмислення метафоричних концептуальних схем РІЗДВО – ЦЕ РОЗВАГИ, РІЗДВО – ЦЕ ДОЗВІЛЛЯ, РІЗДВО – ЦЕ ВІДПОЧИНОК.

Діти Кевіна мають різдвяну мрію – отримати у подарунок від батька собаку. Кевін не схвалює таку ідею, тоді діти вирішують перевдягнути собаку у костюм північного оленя. Адже батько ніколи не казав, що він проти того, щоб завести оленя:

Kevin`s daughter: «Dad said we can't have a dog. We could get in trouble» [31].

*Kevin`s son: «He never said we can't have **one of Santa's reindeers**» [31].*

Виконавши свій хитрий план, діти гублять «собаку-оленя», а та починає дивувати усіх навколо своїм виглядом:

*«It's **a reindeer**.» [31].*

«No more jacuzzi for you...» [31].

«American holidays are always overblown. Santa Claus, Rudolph and his...reindeer! Preena, look. It's a reindeer...» [31].

«Front desk. No, sir, there is no reindeer in the hotel» [31].

Лексема *reindeer* лежить в основі метафоричної концептуальної схеми РІЗДВО – ЦЕ НЕЗВИЧАЙНІ ТА НЕОЧІКУВАНІ ПОДІЇ.

На курорті відбувається змагання з ліпки сніговиків, у якому усі гості отримують приємні різдвяні подарунки:

Holly's father: «I have never before seen such an impressive display of snowmen. And snow-women. I have to declare you all winners. So check in your snowman's hat for your prize. Merry Christmas.» [31].

The guest 1: «A gift certificate to the souvenir shop.» [31].

The guest 2: «A ski lesson with a pro!» [31].

Kevin: «A romantic Dickens Christmas dinner for two by the fireplace!» [31].

Аналіз семантики лексем *a prize, a gift, a certificate to the souvenir shop, a romantic dinner*, що імплікують концепт РІЗДВО, лежить в основі осмислення концепту РІЗДВО і вилучення концептуальних метафоричних схем РІЗДВО – ЦЕ ПОДАРУНКИ, РІЗДВО – ЦЕ ПЕРЕМОГА, РІЗДВО – ЦЕ РАДІСТЬ.

Батько Холлі знайомиться з жінкою, яка приїхала відпочивати на їхній курорт. Вони проводять час разом і закохуються один в одного:

«- You forgot your prize.»

«- What is it?»

«- Christmas. Now you can decorate this tree like at home.»

«- Oh, only if you help.» [31]

Холлі та Кевін вирішують поспілкуватися, поки діти катаються на лижах. Це обертається у справжнє побачення:

Kevin: «Hey, since Miles and Aviana will be in ski school, what do you say we hit the slopes and I finally teach you how to ski?» [31].

*Holly: «Hmm. **So it's a date.**» [31].*

Kevin: «Well, a planned event we'll be at together.» [31].

*Holly: «**A date.**» [31].*

Лексема *date* імплікує концепт РІЗДВО і сприяє вилученню концептуальної метафоричної схеми РІЗДВО – ЦЕ ЗУСТРІЧ.

Кожного року за традицією містер Том перевтілюється в образ Чарльза Дікенса та читає для гостей уривки з «Різдвяної пісні»:

Holly`s father: «Marley was dead to begin with.» [31].

Kevin: «Is that your dad?» [31].

*Holly: «**Every year he dresses as Charles Dickens and reads A Christmas Carol**» [31].*

Kevin: «That's fantastic!» [31].

У даному фрагменті актуалізується концепт РІЗДВО через конкретизацію концептуальної метафоричної схеми РІЗДВО – ЦЕ ТРАДИЦІЇ.

Напередодні Різдва кожен міг підійти до Санта-Клауса та загадати бажання:

The guest 1: «All I want for Christmas is for Dadi to be okay when I go away to college» [31].

The guest 2: «Dadi, what did you ask for?» [31].

Dadi: «That is my Christmas secret. If I tell you, it won't happen...» [31].

Dude: «All I wish for Christmas is Preena.» [31].

Santa Clause: «Dude, you got to quit wishing. Santa didn't get Mrs. Claus by wishing. Put the hammer down» [31].

Kevin`s son: «I wish a dog that I can keep.» [31].

Донька Кевіна розуміє, що її різдвяне бажання вже здійснилося: її тато закохався:

*Kevin`s daughter: «I already got my Christmas wish. I wanted Santa **to help my dad fall in love again**, and find someone who will make him happy. And he did.» [31].*

Концепт РІЗДВО вербалізують лексеми *Christmas wish, Christmas secret*, що лежать в основі осмислення метафоричних концептуальних схем РІЗДВО – ЦЕ СПОДІВАННЯ, РІЗДВО – ЦЕ ЗДІЙСНЕННЯ МРІЙ.

Виявляється, що нова знайома містера Тома хвора. Але саме під час святкування Різдва вона отримує телефонний дзвінок від свого лікаря, та дізнається, що лабораторні дослідження показали, що вона абсолютно здорова:

*The guest 4: «Hello? Dr. Fulichen? Is that good? **That's good, right? Oh, God. Thank you. Yes, and Merry Christmas to you too. Such good news! I'm fine!**»[31].*

Смисл, закладений у цій репліці, сприяє виокремленню метафоричної концептуальної схеми РІЗДВО – ЦЕ ПРИЄМНІ СЮРПРИЗИ.

У день від'їзду один з гостей зізнається своїй новій знайомій, що на курорті *Treeline* він хотів розпрощатися зі старим життям, відкрити щось нове, і це «нове» він відкрив саме з нею:

*The guest 5: «Look, I came to the **Treeline to say good-bye to my old life. Try to discover something new. And I thought I found that with you.**» [31].*

У наведеному уривку лексичні одиниці *discover something new, say good-bye to my old life* вербалізують концепт РІЗДВО і створюють концептуальну метафоричну схему РІЗДВО – ЦЕ ПОЧАТОК НОВОГО ЖИТТЯ.

Холлі розуміє, що кохає Кевіна, але не може залишити батька, курорт та поїхати з коханим. Тоді містер Том звільняє Холлі у прямому та переносному сенсі, щоб вона могла наповну жити своїм життям:

Tom: «Holly. I forgot to give you this yesterday.» [31].

*Holly: «What is this? **You're firing me?**» [31].*

*Tom: «**I'm liberating you. I want you to live your life, Holly. Not mine.**» [31].*

В останню мить, перед від'їздом Кевін усвідомлює, що не може просто так втратити Холлі знову. У їхній розмові, виявилось, що вони відпустили своє минуле, та були готові почати нове життя разом. Кевін робить пропозицію Холлі, і вона погоджується:

Kevin: «Holly.» [31].

Holly: «Hey. What did you forget?» [31].

*Kevin: «You. I came back for you. **I sold my company.**» [31].*

*Holly: «**I just got fired.**» [31].*

Kevin: «You don't work here anymore? Come to Buffalo with me.» [31].

Holly: «I want to come with you.» [31].

*Kevin: «All right. I got a **trivia question for you. Why did the couple get hitched on Christmas Eve?**» [31].*

Holly: «Why?» [31].

*Kevin: «**So they could have a "married" Christmas.**» [31].*

*Holly: «**Well, that is the best trivia question ever. And my answer is yes.**» [31].*

Словосполучення *to be liberating*, *a "married" Christmas* дають нам можливість побачити теперішній внутрішній стан героїв і осмислити імпліцитні смисли в метафоричних концептуальних схемах РІЗДВО – ЦЕ ПРОЩАННЯ З МИНУЛИМ, РІЗДВО – ЦЕ КОХАННЯ.

Отже, у ході інтерпретаційно-текстового та концептуального аналізу кінострічки «*Christmas Reservations*» ми дійшли висновку, що концепт РІЗДВО безумовно пов'язаний зі святковим настроєм і несе в собі позитивну конотацію. Метафоричні концептуальні схеми РІЗДВО – ЦЕ РОЗВАГИ, РІЗДВО – ЦЕ ДОЗВІЛЛЯ, РІЗДВО – ЦЕ ВІДПОЧИНОК, РІЗДВО – ЦЕ НЕЗВИЧАЙНІ ПОДІЇ, РІЗДВО – ЦЕ ПОДАРУНКИ, РІЗДВО – ЦЕ ПЕРЕМОГА, РІЗДВО – ЦЕ РАДІСТЬ, РІЗДВО – ЦЕ ТРАДИЦІЇ, РІЗДВО – ЦЕ ОЧІКУВАННЯ, РІЗДВО – ЦЕ ЗДІЙСНЕННЯ МРІЙ, РІЗДВО – ЦЕ ПРИЄМНІ СЮРПРИЗИ, РІЗДВО – ЦЕ НОВЕ ЖИТТЯ, РІЗДВО – ЦЕ ПРОЩАННЯ З МИНУЛИМ, РІЗДВО – ЦЕ КОХАННЯ розкривають імпліцитні смисли, закладені в номінативних одиницях, що імплікують концепт РІЗДВО.

2.3. Об'єктивація концепту РІЗДВО у сучасному кінофільмі «*A Christmas Princess*»

Головною героїнею американського кінофільму «*A Christmas Princess*» [30] є шеф-кухар, яка живе у модному районі Нью-Йорка, – Джессіка. Зі зростанням витрат їй стало важко тримати ресторан. Тим часом принц Джек, який перебуває у місті на щорічній різдвяній благодійній вечері для своєї родини, потребує шеф-кухаря для королівської події. Він зустрічається з Джессікою, і починається їхній роман.

Принц Джек готується до різдвяної благодійної події *The Christmas Eve Banquet*. Для нього – це дуже важлива подія, яка повинна пройти бездоганно. Тому він дуже відповідально поставився до обрання меню:

«Well, I think we can do better...Mr. Oliver, *the Christmas Eve Banquet* is the most important event for the kingdom of Edgemont...Now go back to the drawing board and come with something a bit more appealing, **something that says Christmas**, more than deconstructed caprese.» [30]

Розуміючи, що цьогорічне меню зіпсує різдвяну подію, Джек у пошуку нового шеф-кухара. Зовсім скоро він знайомиться з Джессікою, яка вимушена через місяць зачиняти ресторан через фінансові проблеми, хіба що тільки станеться різдвяне диво:

«- *How are you supposed to turn this place around in a month?*»

«- *I don't know...Christmas miracle.*» [30]

Джессіка та її подруга Хейлі розуміють, що зустріч з принцем – це їх шанс, що він і є цим «**різдвяним дивом**».

«- *This prince is the answer to all our problems. You need a Christmas miracle and there he is.*» [30]

Аналіз семантики лексеми *Christmas miracle*, що вербалізує концепт РІЗДВО, сприяє осмисленню концептуальної метафоричної схеми РІЗДВО – ЦЕ ДИВО.

Разом з підготовкою до різдвяної благодійної вечері й розвиваються стосунки Джессіки та Джека. Вони діляться своїми різдвяними спогадами дитинства:

«- *Take Christmas for example. You have your **gingerbread-house baking, eggnog, candy canes, hot chocolate, honey glazed ham, yeah, this cranberry sauce...** How about you? Are there any special Christmas food where you're from?*»

«- *My family would always have the kitchen prepare a whole feast every year, wherever we were... **had mince pies, mulled wine, spiced beef with yorkshire pudding...***»

«- *Brings back memories, huh. How those memories just came rushing back when you thoughts about those delights.*»

«- *What I mostly remember is my grandma's kitchen and the wonderful smells, all **the Christmas treats baking**, all the smells blending into one unmistakable sensory experience.*» [30]

У наведених контекстах концепт РІЗДВО вербалізують лексеми *gingerbread-house baking , eggnog, candy canes, hot chocolate, honey glazed ham, mince pies, mulled wine, spiced beef with yorkshire pudding, my grandma's kitchen*, що лежать в основі осмислення метафоричних концептуальних схем РІЗДВО – ЦЕ ТЕПЛІ СПОГАДИ, РІЗДВО – ЦЕ ДИТИНСТВО, РІЗДВО – ЦЕ РОДИНА.

Джессіка та Джек занурюються у різдвяні спогади дитинства, які виявляються в обох дуже різними. Джек – принц з королівської родини, дитячі спогади якого не були таким яскравим, як спогади Джессіки:

«- *Do you remember what it was like **to experience Christmas as a kid?***»

«- *I do... it was fleeting. My parents would always move quickly into the New Year.*»

«- *Oh gosh, that's funny, my folks were just the opposite. **Christmas lasted well into January that tree didn't come down until it had to...***» [30]

Мовні одиниці *to experience Christmas as a kid, that tree didn't come down until it had to* імплікують концепт РІЗДВО і вилучають концептуальну метафору РІЗДВО – ЦЕ ТРАДИЦІЇ.

Саме напередодні Різдва герої опиняються у маленькому містечку.

«*You know I never thought **I'd be here celebrating Christmas in a small American town.***» [30]

Підтекст наведеного фрагменту уможлиблює вилучення метафоричної концептуальної схеми РІЗДВО – ЦЕ НЕЗВИЧАЙНІ ТА НЕОЧІКУВАНІ ЗУСТРІЧІ.

Саме так і трапилось. Під час благодійної вечері Джек представляв гостям хлопчика Томмі та його мати Жаклін, які живуть самі через те, що їх тато знаходиться далеко від дому на військовій службі. Але раптово лейтенант Ендрю з'являється у залі, що є дійсно різдвяним дивом для родини:

«- *Let's all **welcome home** for Christmas Jacqueline's heroic husband and Tommy's dad lieutenant Andrew Carter.*» [30]

Словосполучення *welcome home* вербалізує концепт РІЗДВО і допомагає осмисленню концептуальних метафоричних схем РІЗДВО – ЦЕ ДОВОГООЧІКУВАННА ЗУСТРІЧ, РІЗДВО – ЦЕ ПОВЕРНЕННЯ ДОДОМУ.

Джек навіть не міг собі уявити, що напередодні Різдва він зустріне кохання всього свого життя. Наприкінці фільму він відверто звертається до Джессіки та гостей зі словами:

«- *I knew **I have met someone special**, I just had no idea how special and how much she would make an impression not only on this Christmas banquet but my heart.*» [30]

Словосполучення *I have met someone special* дає нам можливість побачити внутрішній стан героя і сприйняти імпліцитний смисл висловлення. Метафорична концептуальна схема РІЗДВО – ЦЕ КОХАННЯ вилучена із поданого контексту.

Отже, у фільмі «*A Christmas Princess*» домінуючим концептом є РІЗДВО. Вербалізація даного концепту представлена лексемами, що мають позитивні конотації: *Christmas miracle, gingerbread-house baking, eggnog, candy canes, hot chocolate, Ene Christmas Eve Banquet* та ін.. Метафоричні

концептуальні схеми РІЗДВО – ЦЕ ДИВО, РІЗДВО – ЦЕ ТЕПЛІ СПОГАДИ, РІЗДВО – ЦЕ ДИТИНСТВО, РІЗДВО – ЦЕ РОДИНА, РІЗДВО – ЦЕ НЕЗВИЧАЙНІ ТА НЕОЧІКУВАНІ ЗУСТРІЧІ, РІЗДВО – ЦЕ ПОВЕРНЕННЯ ДОДОМУ, РІЗДВО – ЦЕ КОХАННЯ декодують сюжет кінострічки.

2.4. Імплікація концепту РІЗДВО в американській кінострічці «*Dear Christmas*»

Сюжетом американської кінострічки «*Dear Christmas*» [32] є історія про Наталі Морган, ведучої популярної радіопередачі «*Dear Christmas*», яка ділиться зі своїми слухачами святковими романтичними історіями. Хоча для своїх слухачів Наталі є знавцем романтики, сама вона ніколи не переживала справжнього кохання. Коли Наталі готується вирушити в рекламний тур для своєї нової книги, вона зупиняється вдома у батьків, щоб провести Різдво зі своєю родиною, де вона несподівано зустрічає друга дитинства, Кріса Маса, в якого закохується.

Наталі розпочинає черговий випуск радіопередачі, в якому розмірковує про Різдво та кохання.

«In part one of this «Dear Christmas» episode we explored all the trappings of the Christmas season: cutting down the tree, drinking hot cocoa, putting up the lights, decorating the house, the sweater party. It's the perfect backdrop to fall in love. Are you really falling in love, or are you just in love with Christmas?»
[32]

Лексеми *cutting down the tree, drinking hot cocoa, putting up the lights, decorating the house, the sweater party* імплікують концепт РІЗДВО і сприяють вилученню концептуальної метафоричної схеми РІЗДВО – ЦЕ СВЯТКОВІ ПРИГОТУВАННЯ. Словосполучення *the perfect backdrop to fall*

in love також імплікує цей концепт та осмислює метафоричну концептуальну схему РІЗДВО – ЦЕ ЧАС, ЩОБ ЗАКОХАТИСЯ.

Після закінчення ефіру Наталі розповідає колезі, що планує провести Різдво вдома у батьків. Вона описує атмосферу, яка панує кожного року в святковому родинному колі (конкурс на найжахливіший святковий светр, яскраво прикрашений будинок):

«- *Well, my parents have **an ugly sweater party every year**, and there's a contest for who wears the ugliest sweater. Ah, I can't wait to go home for Christmas. My parents go all out with the decorations, and **the house is so lit up that you can probably see it from space.**» [32]*

У наведеному уривку іронія та гіпербола «*an ugly sweater party every year*», «*the house is so lit up that you can probably see it from space*» набувають гумористичної, позитивної конотації, та імплікують концепт РІЗДВО, сприяючи осмисленню концептуальної метафоричної схеми РІЗДВО – ЦЕ ВЕСЕЛОЩІ.

Дискусія між жінками про справжнє кохання, його існування та пережиті емоції вселяє сподівання Наталі саме у це Різдво зустріти свою половинку:

«- *You've been in love before, right?*»

«- *Yeah, I've been in love a bunch of times. I just...you know, **never found my true love.***»

«- *So you don't believe in true love?*»

«- *No, I do. You know, for other people, **just not really for me.***»

«- *Hey, **maybe this Christmas it's your turn to find true love.***» [32]

В основі метафоричного осмислення концепту РІЗДВО, номінативною одиницею якого є лексема *to find true love*, лежить наступна метафорична концептуальна схема РІЗДВО – ЦЕ ШАНС НА СПРАВЖНЄ КОХАННЯ.

Наталі приїжджає у рідне містечко, де зустрічає доволі знайомого чоловіка, але не може зрозуміти, хто це. У родинному колі героїня занурюється у святкову атмосферу підготовки до Різдва:

«- *Oh, well, if you need any help with the Christmas stuff around here, I'm happy to pitch in.*»

«- *Don't you have to produce your podcast?*»

«- *Well, yeah, but I choose Christmas decorating over work any day. So what do you need?*»

«- *Uh, cut down a tree. Decorate the tree. Make gumdrop trees.*»

«- *Oh, well, they're a must in the candy cane forest.*»

Різдво асоціюється з прикрасами, декораціями, солодошами. Аналізуючи семантику номінативних одиниць у цьому фрагменті, можемо виділити концептуальні схеми РІЗДВО – ЦЕ СВЯТКОВІ ПРИГОТУВАННЯ.

Наступного ранку Наталі помічає у дворі того самого «незнайомця», який прикрашав їх будинок до Різдва:

«- *Hey! What are you doing here?*»

«- *Oh, I'm hanging Christmas lights. I wanna border every window, so when it's lit up, it looks like the house is smiling. I am Mr. Christmas.*» [32]

У наведеному контексті актуалізує концепт РІЗДВО запитання «*What are you doing here?*», що лежить в основі осмислення метафоричної концептуальної схеми РІЗДВО – ЦЕ НЕОЧІКУВАНА ЗУСТРІЧ.

Під час прогулянки у лісі містер Крістмас розповідає цікаву історію про своє ім'я *Mr. Christmas*, що має символічне значення, адже зустрілись вони саме напередодні Різдва:

«- *So tell me the story of your name. Did an elf come along and knight thee Mr. Christmas?*»

«- *Christopher is a family name. I'm named for my grandfather on my mother's side.*»

«- *And Massey?*»

«- *High school. Christopher became Chris. Massey became Mass. Before I knew it, everybody was calling me Christmas.*»

«- *Your nickname is Christmas.*» [32]

Підчас телефонної розмови з племінницею Кріса Наталі порівнює кохання з ялинкою: зустріти кохання – це неначе знайти гарну різдвяну ялинку.

«*You know, finding love is like picking out a beautiful Christmas tree. You have to let it find you. When you find the perfect one, you'll know.*» [32]

У цьому фрагменті ми можемо спостерігати, як переплітаються два концепти: РІЗДВО та КОХАННЯ, які реалізуються завдяки стилістичному засобу порівняння *finding love is like picking out a beautiful Christmas tree*. Звідси ми можемо вилучити метафоричну концептуальну схему РІЗДВО – ЦЕ КОХАННЯ.

Наталі починає сумніватися, чи дійсно Кріс є її справжнім коханням. Вона не може заснути. Мати помічає хвилювання доньки, та намагається підбадьорити її, згадуючи кумедний різдвяний момент з дитинства Наталі:

«- *I can't sleep.*»

«- *You know, you never could this close to Christmas. You'd wake up each morning and ask if it was Christmas yet.*»

«- *I remember that.*»

«- *One time, you went downstairs before everyone else woke up and you opened up all the Christmas presents, thinking they were all for you.*» [32]

Вислови «*You'd wake up each morning and ask if it was Christmas yet*» та «*you opened up all the Christmas presents, thinking they were all for you*»

вербалізують концепт РІЗДВО і допомагають осмислити концептуальні метафоричні схеми РІЗДВО – ЦЕ СПОГАДИ ДИТИНСТВА, РІЗДВО – ЦЕ РОДИННІ СТОСУНКИ.

Наталі проводить черговий випуск радіопередачі, в якому вирішує поділитися зі слухачами своєю романтичною історією та сказати Крісу, що кохає його:

«This Christmas Eve, I would like to share with you a very personal story about holiday love. Dear Mr. Christmas, this year, you stole my heart from the moment you turned a flat tire into something very romantic, to a wonderful Christmas sing-along in an empty pub, to making drinks at our family Christmas party, to setting my heart on fire. So who is this Mr. Christmas? His name is Chris Massey. I finally know what true love is like. Yes, I'll say it, Mr. Christmas. I love you.» [32]

У наведеному контексті метафори «*you stole my heart*», «*to setting my heart on fire*» імплікують концепт РІЗДВО і сприяють вилученню концептуальної метафори РІЗДВО – ЦЕ СПРАВЖНЄ КОХАННЯ.

Отже, у ході концептуального, лінгвостилістичного та інтерпретаційно-текстового аналізу кінострічки «*Dear Christmas*» виявлено, що концепт РІЗДВО вербалізується лексемами з позитивними конотаціями: *drinking hot cocoa, putting up the lights, decorating the house, true love* та ін.. Метафоричні концептуальні схеми РІЗДВО – ЦЕ СВЯТКОВІ ПРИГОТУВАННЯ, РІЗДВО – ЦЕ ЧАС, ЩОБ ЗАКОХАТИСЯ, РІЗДВО – ЦЕ ВЕСЕЛОЩІ, РІЗДВО – ЦЕ НЕОЧІКУВАНА ЗУСТРІЧ, РІЗДВО – ЦЕ СПОГАДИ ДИТИНСТВА, РІЗДВО – ЦЕ РОДИННІ СТОСУНКИ, РІЗДВО – ЦЕ СПРАВЖНЄ КОХАННЯ сприяють осмисленню даного концепту.

ВИСНОВКИ

Отже, у ході аналізу наукової літератури з проблематики дослідження виявлено, що когнітивна лінгвістика розглядає проблеми співвідношення мислення і мови. Концепти – це образи, що включають національно-культурну специфіку і виникають у свідомості кожної людини, коли вона чує або використовує найбільш важливі слова. Концепт вербалізується мовними засобами та сприймається людиною через відчуття або інтуїцію. Особливою ознакою концепту є те, що він виступає нематеріальним поняттям, і не має однозначного тлумачення в науці. Концепти можна досліджувати спираючись на семантику, прагматику та структуру. Їх можна поділити на універсальні та специфічні, регулятивні та нерегулятивні, параметричні та непараметричні.

Ключовими поняттями у роботі є «кінодискурс», «кінотекст», «кінодіалог». Кінодискурс розуміють як інформаційно насичений дискурс, що створюється засобами кіномови на основі кіносценарію. Кінодискурс виражається за допомогою вербальних знаків відповідно до задуму колективного автора. Структурними елементами кінодискурсу є кіносценарій, кінотекст, кінодіалог.

У ході дослідження понятійного компонента концепту РІЗДВО був проведений етимологічний аналіз даної лексеми. Шляхом дефініційного аналізу було виявлено, що слово *Christmas* є моносемічним і несе в собі значення «свята». Лексемами та стійкими поєднаннями, що становлять номінативне поле концепту РІЗДВО, виокремлено: *Jesus, Christmas tree, holy night, gingerbread house* та інші.

Інтерпретаційно-текстовий, концептуальний, семантичний аналіз сучасних американських кінострічок дав змогу визначити засоби

вербалізації концепту РІЗДВО у кінострічці «*Christmas Reservations*», які лежать в основі вилучення метафоричних концептуальних схем РІЗДВО – ЦЕ РОЗВАГИ, РІЗДВО – ЦЕ НЕЗВИЧАЙНІ ПОДІЇ, РІЗДВО – ЦЕ ПОДАРУНКИ, РІЗДВО – ЦЕ ТРАДИЦІЇ, РІЗДВО – ЦЕ ОЧІКУВАННЯ, РІЗДВО – ЦЕ ЗДІЙСНЕННЯ МРІЙ, РІЗДВО – ЦЕ НОВЕ ЖИТТЯ, РІЗДВО – ЦЕ КОХАННЯ.

У кінофільмі «*A Christmas Princess*» домінуючим концептом є РІЗДВО, який вербалізується лексемами, що мають позитивні конотації: *Christmas miracle, gingerbread-house baking, eggnog, candy canes, hot chocolate, The Christmas Eve Banquet* та ін.. Метафоричні концептуальні схеми РІЗДВО – ЦЕ ДИВО, РІЗДВО – ЦЕ ТЕПЛІ СПОГАДИ, РІЗДВО – ЦЕ ДИТИНСТВО, РІЗДВО – ЦЕ РОДИНА, РІЗДВО – ЦЕ ДОВОГООЧІКУВАННА ЗУСТРІЧ, РІЗДВО – ЦЕ ПОВЕРНЕННЯ ДОДОМУ сприяють правильному осмисленню сюжету кінострічки.

Послугуючись методами семантичного та концептуального аналізів було вилучено концептуальні метафори у кінострічці «*Dear Christmas*» РІЗДВО – ЦЕ ВЕСЕЛОЩІ, РІЗДВО – ЦЕ РОДИННІ СТОСУНКИ, РІЗДВО – ЦЕ СПРАВЖНЄ КОХАННЯ, що імпліковані номінативними одиницями з позитивними конотаціями: *drinking hot cocoa, putting up the lights, decorating the house, true love.*

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Воробйова О. П. Когнітологія як експерієнційний міф: методики концептуального аналізу тексту. Актуальні проблеми філологічної науки та педагогічної практики: Тези III Всеукраїнської науково-практичної конференції ДНУ імені Олеся Гончара, Дніпропетровськ: ДНУ, 2011. С. 8–10.
2. Воробйова О.П. Концептологія в Україні: здобутки, проблеми, прорахунки. О.П. Воробйова. Вісник КНЛУ, 2012. С. 17–27.
3. Зайченко С. С. От кинофильма к кинодискурсу. Альманах современной науки и образования. Тамбов: Грамота, 2011. № 10. С. 143-145.
4. Зарецкая А. Н. Особенности реализации подтекста в кинодискурсе. Вестник Челябинского гос. ун-та. 2008. С. 70-74.
5. Колодина Е. А. Статус кинодиалога в ряду соположенных понятий: кинодиалог, кинотекст, кинодискурс. Вестник Нижегородского ун-та им. Н. И. Лобачевского. 2013. № 2 (1). С. 327-333.
6. Крисанова Т. А. Емоційний концепт: лінгвістичні підходи до вивчення. Т. А. Крисанова. Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]. 2013. Вип. 33. С. 74-75.
7. Крисанова Т. А. Семіотичні аспекти кінодискурсу . Т. А. Крисанова. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов. 2017. Вип. 86. С. 23-31.
8. Крисанова Т. Основні підходи до розуміння поняття "кінодискурс" Т. Крисанова. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство. 2014. № 4. С. 98-102.

9. Кубрякова, Е.С. Концептуализация Е.С. Кубрякова. Краткий словарь когнитивных терминов. М., 1996. 245 с.
10. Мартинюк А. П. Перспективи дискурсивного напряму дослідження концептів. Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. 2009. № 837. С. 14–18.
11. Приходько А. М. Концептивна проекція семантики А. М. Приходько *Studia philologica*. 2013. Вип. 2. С. 11-16.
12. Приходько А.М. Концепти і концептосфери в когнітивнодискурсивній парадигмі лінгвістики Анатолій Миколайович Приходько Запоріжжя: Прем'єр, 2008. 332 с.
13. Слышкин, Г. Г. Кинотекст: учеб. Пособие Г. Г. Слышкин, М. А. Ефремова. М. : Водолей Publishers, 2004. 153 с.
14. Androutsopoulos J. Introduction: Language and Society in Cinematic Discourse. J. Androutsopoulos. *Multilingua*. 2012. № 31. P. 139–154.
15. Cambridge Dictionary [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://dictionary.cambridge.org/>
16. Collins Dictionary [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.collinsdictionary.com/>
17. Gärdenfors P.: Mental Representation, Conceptual Spaces and Metaphors *Synthese* P. 21-47
18. <https://www.merriam-webster.com/>
19. Lakoff G. *Women, Fire, and Dangerous Things: What Categories Reveal About the Mind*. University of Chicago Press. 1987. 614 p.
20. Langacker R. *Concept, Image and Symbol: The Cognitive Basis of Grammar*. R. Langacker. B.; N.Y.: Mouton de Gruyter, 1990. 546 p.
21. Langacker R. W. *Foundation of Cognitive Grammar*. R. W. Langacker. Vol. 1: Theoretical prerequisites. Stanford CA: Stanford University Press, 1987. 515 p.

22. Longman Dictioary [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://www.ldoceonline.com/>
23. Longman Dictioary. Language and Culture. ed. by Adam Gadsby. Harlow, Essex, Eng. : Longman, 1998. - 1568 p.
24. Merriam Webster [Электронный ресурс] Режим доступа
25. Oxford Dictionary [Электронный ресурс] Режим доступа: <https://en.oxforddictionaries.com/>
26. Rosch E. Cognitive Representation of Semantic Categories. E. Rosch. Journal of Experimental Psychology, 1975. Vol. 104. 1975. P. 192–233.
27. Rosch, E. Cognitive Representation of Semantic Categories. Journal of Experimental Psychology. 1975. P. 192 – 233.
28. Smith M.B. Cases as conceptual categories: Evidence from German // Conceptualizations and mental processing in language. B.; N.Y.: Mouton de Gruyter, 1993. P. 531–565.
29. Wildfeuer J. Film Discourse Interpretation. Towards a New Paradigm for Multimodal Film Analysis. New York, 2014. 275 p.

Джерела ілюстративного матеріалу

30. «A Christmas Princess» (2019) [фільм] URL:
<https://lookmovie.io/movies/view/10177634-a-christmas-princess-2019>
31. «Christmas Reservations» (2019) [фільм] URL:
<https://lookmovie.io/movies/view/10642154-christmas-reservations-2019>
32. «Dear Christmas» (2020) [фільм] URL:
<https://lookmovie.io/movies/view/12997976-dear-christmas-2020>